

HRIVATİSTAN

Güneydoğu Avrupa'da
Balkan yarımadasının
kuzeybatısında ülke.

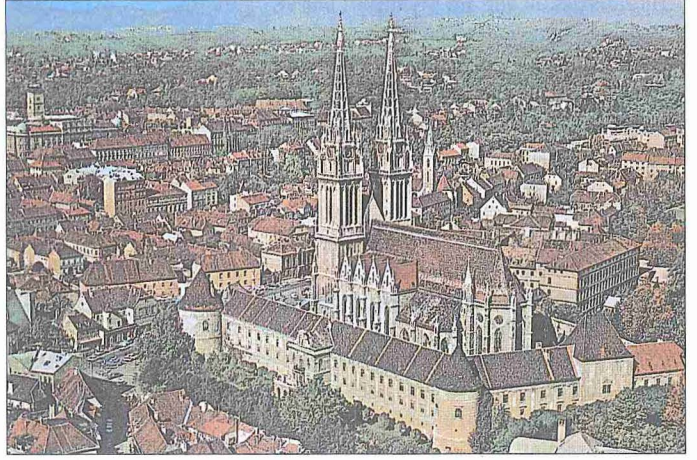
I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA
II. TARİH

Hırvatistan, batısında bulunan Adriya denizi kıyısında (İstriya ve Dalmaçya kıyıları) ince ve uzun bir şerit halinde uzandıktan sonra kuzeybatıda Slovenya (501 km.), kuzeyde Macaristan (329 km.) ve kuzeydoğuda Sırbistan'a (241 km.) komşu olarak batı - doğu istikametinde genişler. Güneye doğru Adriya denizi kıyısında Kara Dağ'a kadar uzanan ülke, doğuda Bosna-Hersek (932 km.), güneyde Kara Dağ ile (25 km.) komşu olup bu şekliyle bir "T" biçimindedir. Sabor RH adında iki meclisli (Bölgeler Meclisi [Županijski Dom] ve Temsilciler Meclisi [Zastupnički Dom]), çok partili rejimle yönetilen Hırvatistan Cumhuriyeti'nin (Republika Hrvatska) yüzölçümü 56.538 km², nüfusu 4.784.265 (1991), başşehri Zagreb (706.770 nüfus), nüfusu 100.000'i aşan diğer şehirleri Split (189.388), Rijeka (167.964) ve Osijek'tir (104.761).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Hırvatistan'ın kuzeydoğuya doğru Slovenya, Macaristan ve Sırbistan (Yugoslavya) arasına sokulan kesimleri ovalık yahut hiç değilse alçak tepelerden oluşan bir coğrafi görünüme sahipken batıdaki kesimleri dağlık bir görünüm arzeder. Kuzeybatıdaki İstriya (Istra) yarımadasın-

Hırvatistan'ın
başşehri
Zagreb'den
bir görünüşü

dan başlayarak güneydoğuya doğru uzanan dağ sıralarına Dinara dağları adı verilir; ülkenin en yüksek noktası da bu dağlar üzerinde 1831 metreye kadar ulaşan Dinara doruğudur. Adriya denizi kıyısında kıyıya paralel uzanan dağ dizileri arasına giren deniz, girintisi çıkıntısı son derece fazla olan, adalı, yarımadalı bir kıyı şekli meydana getirmiştir.

Ülkenin kuzeyinde ve doğusunda bulunan ovalarda genel olarak kara iklimi özellikleri görülür. Buralarda yağışlar azalır ve yazlar uzun sürer. Dalmaçya kıyılarındaki iklim ise daha değişiktir. Burada kışların çok yumuşak geçtiği Akdeniz iklimi tipi görülür. Ülke topraklarının üçte birinden biraz fazlası ormanlarla kaplıdır. Adriya denizi kıyılarında maki alanları yaygın durumdadır. En önemli akarsuları, ülkenin büyük bir kesiminin sularını Tuna nehrine taşıyan Sava ve Drava ir-

maklarıdır. Adriya denizine ulaşan akarsular ise (Cetina, Krka, Zrmanja ve Rječina) daha kısadır. Plješivice ve Male Kapele arasında bulunan ve on iki büyük, dört küçük gölden oluşan Plitvik gölleri turizm açısından büyük önem taşır.

Hırvatistan nüfusunun % 78.1'ini Hırvatlar, % 12.2'sini Sırlar, % 0.9'unu Boşnaklar (müslümanlar), % 0.5'ini Macarlar, % 0.4'ünü İtalyanlar ve % 0.5'ini de Slovenler oluşturur (*Hrvatski Leksikon*, I, 465). Ülkenin resmî dili Hırvatça'dır. Din bakımından büyük çoğunluğu Katolikler meydana getirir (% 76.5). İkinci sırada % 11.1'lik oranla Ortodokslar gelir. Müslümanların oranı ise % 1.2 kadardır.

Ülke ekonomisi, II. Dünya Savaşı'ndan önce daha çok tarıma ve hayvancılığa dayanırken bu savaştan sonra sanayi faaliyetlerinde önemli hamleler gerçekleştirildi. Ülkenin özellikle kuzeydoğusundaki Pannonya'da en çok tahıl ziraatı yapılır. Tahıl türleri arasında mısır (1991'de 2.540.000 ton üretim) ve buğday (1.495.000 ton üretim) başta gelir. Daha verimli topraklar ise kenevir, şeker pancarı, şerbetçi otu, tütün, keten, yağ çıkarılan bitkiler (özellikle ayçiçeği) gibi endüstri bitkilerine ayrılmıştır. Bu topraklarda ayrıca soğan, fasulye, kırmızı biber, domates gibi sebzeler yetiştirilir. İstriya yarımadası ve Dalmaçya kıyılarında bağcılık yaygındır. Aynı yerde zeytin, incir ve turunçgiller gibi Akdeniz ürünleri de elde edilir. Meyveler arasında ülkenin hemen her tarafında yetiştirilen kara erik yaygınlık kazanmıştır.

Ülkede beslenen evcil hayvanlar arasında domuz başta gelir (1991'de 1.620.000 baş); domuzu sığır (757.000 baş) ve koyun (753.000 baş) takip eder. Hayvancılık faaliyetinin daha fazla önem kazandığı Doğu Hırvatistan'da ise sığır, domuz ve at yetiştiriciliği önde gelir.

Hırvatistan

HIRVATİSTAN

Hırvatistan'da yer altı servetleri olarak boksit yatakları önemli bir yere sahiptir. Ülkenin batısında İstria yarımadasından güneye doğru Dinar dağlarının batı yamaçlarında ve ayrıca bu kıyının açığına bulunan adalarda boksit çıkarılır (yılıda 309.000 ton). Zagreb'in güneyinde bulunan Topusko'da demir filizi yatakları, Sava ırmağı çevresindeki Posavina yöresinde petrol yatakları vardır. Çıkarılan madenler çeşitli sanayi kuruluşlarını besler. Meselâ boksitler, Adriya denizi kıyılarında Šibenik'te bulunan alüminyum tesislerinde işlenerek alüminyum metali elde edilir. Zagreb'de çeşitli makine aksamı yapan fabrikalar, kıyıda bulunan Rijeka, Split ve Pula'da gemi inşa tezgâhları, İstria'daki cam sanayii ülkenin belli başlı sanayi kollarını oluşturur. Rijeka'da, Zagreb yakınlarındaki Sisak'ta ve kıyıdaki Split'te bulunan rafinerilerde daha çok yurt dışından alınan petrol işlenir.

Ülke ekonomisinde önemli yeri olan bir başka sektör de turizmdir. İstria ve Dalmaçya kıyılarında tabii güzelliklerle sanat eserlerinin iç içe oluşu, bu kıyıları yerli ve yabancı çok sayıda turist için uğrak yeri haline getirmiştir.

Hırvatistan'ın dış ticaretinde çeşitli makine, kimyasal maddeler, gıda ve giyecek satımları ile yarı mâmul mallar, madenî yakıt ve çeşitli makine aksamları dikkatî çeker. Yeni teşekkül etmiş bir ülke olduğundan istatistiklerde ihracat ve ithalât yaptığı ülkelere ait veri bulunmamaktadır.

II. TARİH

Hırvatlar'ın Batı Ukrayna'dan Bohemya'ya, oradan da Doğu Alpler'den geçerek şimdiki vatanlarına yerleştikleri 641'

de giderek zayıflayan Avar yönetiminin hâkim olduğu topraklardaki karışıklıklardan faydalanarak Roma Dalmaçyası'nda ve Panonya'nın bir kesiminde kendi kabile devletlerini kurdularını sanılmaktadır. Hırvat (Croat) adının menşei, muhtemelen I. binyılın ikinci yarısında dil bakımından Slavlaşmış İranlı bir gruba dayanmaktadır. Fakat bunlar VII. yüzyılda Adriyatik'e ulaştıklarında bölge VI. yüzyılda gelen Slav gruplarıncı Slavlaştırılmış durumdaydı. Daha önce bölgeye gelip yerleşen Balkan toplulukları da yeni gelen Hırvatlar'la kaynaşarak ileriki asırlarda yeni Hırvat toplumunun oluşmasında rol oynamıştır. 800 yılı civarında hıristiyanlaşan Hırvatlar'ın buldukları topraklar X. yüzyılda papa tarafından krallık olarak tanınmıştı. XI. yüzyılın sonunda meydana gelen hânedan kavgaları Macaristan'la birleşmeye yol açtı ve Slavonya adı verilen kuzey bölgesi kısmen Macaristan'a bağlandı (1091). Ülke Macar birliği altında bir meclis (diet) ve kralın mahallî temsilcisi olan "ban" unvanlı bir idareci tarafından yönetiliyordu. XV. yüzyılda Osmanlı akıncılarının baskınları sonucu ortaya çıkan kargaşa dönemi Hırvatlar için önemli değişikliklere zemin hazırladı. 1493'te Krbava ovasında Bosna'dan gelen akıncılara karşı yapılan mücadelede birçok soylu kişi ve asker kaybının yanı sıra önemli ölçüde maddî hasar meydana geldi. Bunun üzerine Hırvat ileri gelenleri Habsburglar'la ilişki kurmayı ve onlara dayanmayı tercih ettiler. Mohaç Muharebesi'nden bir yıl sonra (1527) bu süreç daha da hızlandı ve Hırvatlar Macar soylularından bağımsız olarak Habsburg hânedanına mensup I. Ferdinand'ı kral olarak seçtiler. Bu arada eski Slavonya sınırı bölgesi, XV. yüzyılda daha otonom bir hale gelecek Habsburglar'a bağlı krallık statüsünü kazandı. Savunma ihtiyacından dolayı Hırvat toprakları XVI. yüzyılda birleşti ve Macarlar'la ilişkiler de eski durumunu korudu.

1699 Karlofça Antlaşması'na kadar bugünkü Hırvat topraklarının bir bölümü Osmanlı idaresi altında kaldı. Antlaşmadan sonra bu toprakların bir kısmı geri verildiyse de Ortaçağ Hırvat Krallığı'nın güney bölgesi Venedik yönetimine geçti. Bunun dışında Osmanlı topraklarına sınır olan bölgelerin önemli bir kısmı da fiilen Hırvat banlarının kontrolünde değildi. Burası Avusturyalı subayların idaresinde bir askerî bölge durumundaydı. XVIII. yüzyılın sonunda Macarlar lehine Hırvat muhtariyetini sınırlandırma baskıları arttı ve 1790'da Hırvat feodal sınıfı, Habs-

burglar'ın desteklediği modernizasyon korkusuyla neredeyse Macarlar'a teslim oluyordu.

Millî uyanışa katkıda bulunan fikirler ve faaliyetler bu şartlarda doğdu ve giderek güçlendi. 1848'de Hırvatlar feodal kurumları ilga eden bir reform programını uygulamaya başladılar ve toplumun tamamını modernleştirmek için çalışmalarını yoğunlaştırdılar. Habsburg İmparatorluğu'ndaki diğer uluslarla eşit haklara sahip olmayı ve Hırvat toprak bağımsızlığına kavuşmayı talep ettiler. Bu ise onları, hiç tâviz vermeye yanaşmayan Macar devrimi liderleriyle karşı karşıya getirdi. 1868'de Hırvat-Macar uzlaşması sağlandığında 1848'de talep edilenlerin çoğundan vazgeçilmekle beraber ulusu oluşturmuş bazı temel unsurlar muhafaza edildi. Dolayısıyla siyasî ve ekonomik hayatı olumsuz yönde etkileyen gerginlik sürdü. Bu durumda iki tercih üzerinde duruldu; ya imparatorluk federal bir yapıya kavuşturularak bu yapı içindeki diğer topluluklarla iş birliği geliştirilecek ya da tam bağımsızlık mücadelesi verilecekti. Birincisi Yugoslavizm'i, ikincisi de "legalizm"i ön plana çıkarıyordu. Bunun dışında XX. yüzyılın başlarında Çiftçi Partisi'nce sürülen ve sosyal adaleti vurgulamasının yanında Yugoslavizm'e yakın olan bir üçüncü tercih daha ortaya çıktı.

Bu dönemde göze çarpan en önemli gelişmeyi, 1881'de askerî sınır bölgelerinin yeniden entegrasyonu oluşturdu. Bosna-Hersek'teki Hırvatlar ise 1878'den sonra daha iyi şartlara kavuştular. Fakat asıl siyasî problemler 1914'e kadar gittikçe ağırlaştı. En önemli meseleyi Hırvatistan'daki Sırp'ların tutumu oluşturdu. Sırp'ların Yugoslavizm anlayışı Hırvatlar'ı rahatsız etmekteydi. 1918'de ilk Yugoslav Devleti (Kraljevina SHS) kurulduğunda bu durum açık bir şekilde ortaya çıktı. Hırvatistan 1941'e kadar temel haklardan

Hırvatistan, Slavonya ve Dalmaçya Krallığı'nın bayrağı
(Zagreb Hırvatistan Tarih Müzesi, envanter nr. 11862)

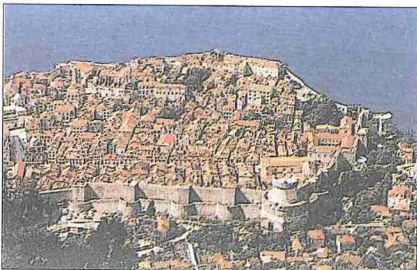
Roma dönemine ait amfiteatr – Pula / Hırvatistan

mahrum bırakıldı. En etkili siyasî teşkilât olan Çiftçi Partisi'nin gayretleriyle 1939'da bazı haklar elde edildiyse de bu durum uzun süre devam etmedi. 1941'de Çiftçi Partisi yönetimi İtilâf devletlerinin uydusu gibi hareket etmeyi reddetti. Bunun üzerine aşırı sağcı bir grup güç kazandı ve Almanlar'la birlikte hareket etmeye başladı. Bunlar aynı zamanda yahudi ve Sırp'lar'a karşı terör faaliyetlerine giriştiler. Sırp aşırı uçları da Bosna ve Hırvatistan'daki müslüman ve Hırvatlar'a saldırılarda bulundular. Ancak Hırvatlar'ın çoğunluğu antifaşist tavrı takınarak ya faşist faaliyetlere katılmadı veya komünistlerin uzun süre nüfuzlarını koruyamayacaklarını düşünerek J. B. Tito liderliğindeki Yugoslav Komünist Partisi'nin (KPJ) Partizan güçlerine destek verdi. Fakat 1945'te savaşı kazanan komünistler oldu.

Komünist rejim demokrasiyi ve serbest teşebbüsü ilga ederek federatif bir devlet kurdu (FNRJ). Federal devletin merkez bürokrasisi ve askerî birimleri çoğunlukla Sırp'ların eline geçti. 1970'lerde bu sistem Sırp olmayanların lehine gevşetince aşırı milliyetçi ve neo-komünist Sırp'lar 1980 sonrasında Tito'nun ölümünün ardından liberalleşme ve millî serbestlik aleyhine mücadele başlattılar. Hırvatistan, Franjo Tuđman liderliğindeki Hrvatska Demokratska Zajednica (HDZ) adlı siyasî parti iktidara gelip 25 Haziran 1991'de bağımsızlığını ilân etti ve 22 Mayıs 1992'de Birleşmiş Milletler üyeliğine resmen kabul edildi. Sırp'lar, buradaki soydaşlarını ayaklandırarak Hırvatistan'ı yok etmek amacıyla savaş başlattılar. Hırvatlar topraklarını savunmalarına rağmen bir kısmının işgal edilmesine engel olmadılar. Birleşmiş Milletler ve Batılı devletlerin yardımlarıyla 1994'te işgal altındaki toprakların yeniden birleştirilmesi yolunda özellikle Knin ve çevresinde ilk adım atılmış oldu.

Dubrovnik'ten bir görünüş – Hırvatistan

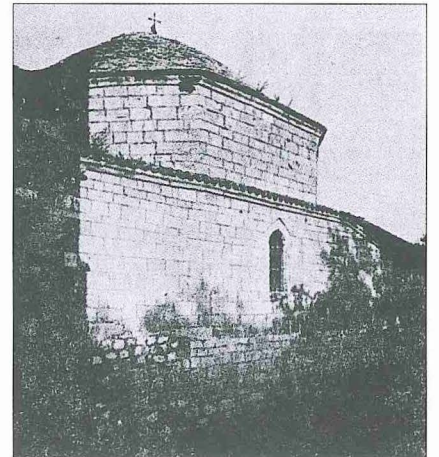
Osmanlı-Hırvat Münasebetleri. İlk dönemlerinde Hırvatlar Türk komşularından ve bilhassa Avarlar'dan dil yönünden etkilenmişlerdi. Adriya denizinin doğu kıyısında prenslik kurduktan sonra da Hırvatlar İspanya Arapları ile temas kurmuşlardı. Hatta Sicilya korsanlarının Dubrovnik'e yaptıkları saldırılar sırasında esir düşen bazı Hırvatlar'ın Kurtuba (Cordoba) Sarayı'nda hizmet gördüğü tahmin edilmektedir. XII. yüzyılda İstiryalı bir Hırvat olan Hermanus Dalmata, Kur'ân-ı Kerîm'in ve birkaç Arapça ilmi eserin çeviriyle şöhret kazanmıştı. Hırvatistan, İdrîsî gibi bazı İslâm coğrafyacılarının eserlerinde de zikredilmektedir. İdrîsî, Adriyatik kıyısındaki şehirlerden bahsederken burayı Cırâsiye (جواسيه, Kroacıya) şeklinde adlandırır (*Géographie d'Edrisi*, II, 266). Bu sıralarda, bilhassa Karadeniz'in kuzeyinden gelen ve muhtemelen Türk olan tâcirlerin Osijek'deki pazarı ziyaret ettikleri belirtilmektedir. Bu dönemde Mısır Fâtîmîleri'nin Hırvatistan'dan önemli miktarda kereste ithal ettikleri de kaynaklarda geçer. Buraya yönelik ilk büyük taarruz 1242'de Türk-Moğol kuvvetlerince gerçekleştirildi. Hırvatlar'ın Osmanlılar'la ilk karşılaşması ise bir Hırvat birliğinin 1389 Kosova Savaşı'na katılmasıyla vuku buldu. Bu tarihten sonra 1791'e kadar Macar, Habsburg ve Venedikliler'le Osmanlılar arasında meydana gelen savaşlarda Hırvatlar Osmanlılar'a karşı olan cephede yer aldılar. Sınır boylarındaki küçük çaplı çatışmalar dört yüzyıldan fazla sürdü.

Bu yüzyıllar modern Hırvat ulusunun oluşmasında önemli rol oynadı. Bu dönemin zor şartları siyasî, ekonomik, sosyal ve kültürel entegrasyonu hızlandırdı. Klasik Osmanlı çağının tipik özellikleri çerçevesinde, Adriyatik'ten Bosna'ya ve Tuna nehrine kadar olan bölgede yaşayan Katolik halk arasında Fransiskanlar'ın tesiri altında etnik ve kültürel gelişme görüldü. Bu gelişme, Balkanlar'daki belirli ideolojik meyillerin dışında, İslâm'ı destekleyici tutumla birlikte XIX ve XX. yüzyıl Hırvat ulusal ideolojisinde de yerini bulmuştur. 1500'lerden 1900'lere kadarki dönemde ortaya çıkan İslâm ve Türk aleyhtarı yazılar ise yaşanan bir hayat tecrübesinin sonucu değil genel olarak Avrupa literatür geleneğine dayanmaktaydı. Şair Marko Marulić (1500 civarı), ancak kendi kasabası Split'e yapılan akıncı taarruzları dolayısıyla Türkler aleyhinde şiirler yazdı. Benzer şekilde, Osmanlılar'la daima çatışma halinde bulunan Zrinoğlu (Zrinski) ailesi çevresi de Türk aleyhtarı şiirler ka-

leme aldı. Fakat Habsburglar'la arası açılan Zrinoğlu ailesinin son lideri Petar Zrinski (ö. 1671) Osmanlılar'la iş birliği yapmaktan çekinmemişti. Diğer taraftan bazı şairler Osmanlı ileri gelen şahsiyetlerinin hayatlarından etkilenmişler ve onlar hakkında şiirler yazmışlardır. Nitekim Ivan Gundulić (ö. 1638), II. Osman'ın talihsizliğini konu alan "Osman" adlı bir şiiri kaleme almıştır. Petar Kanavelović de (ö. 1719) Sadrazam Kara Mustafa Paşa hakkında bir şiir yazmaya başlamış, fakat tamamlayamamıştır. Bunun yanında Ivan Mažuranić'in 1846'da yazdığı "Smrt Smail Age Čengića" (İsmail Ağa Çengić'in ölümü) adlı epik şiiri, romantik milliyetçilik akımı çerçevesinde fedakârlık ve özgürlük temalarını işlemektedir. Son olarak, Hırvat halkı arasında yaygın olan ve hayatın zorluklarıyla bilhassa Osmanlı-Venedik sınır çatışmalarından bahseden şiirlerden de söz edilebilir. Fakat bunlarda İslâm ve Türk karşıtı bir ifade bulunmamaktadır. Bunun en güzel örneği, XVIII. yüzyılda Güney Dalmaçya'da yazılan "Hasanaginica" (Hasan Ağa'nın karısı) adlı şiirdir (Mustafa Čeman, *Bibliografija Bošnjačke Kužiževnosti*, Zagreb 1994, nr. 10408, s. 319; nr. 10613, s. 324; nr. 14379, s. 420).

Birçok Hırvat seyyahı Osmanlı Devleti hakkında önemli seyahatnâmeler bırakmıştır. Mohaç Savaşı'nda esir düşen Bartol Đurđević Anadolu'da dokuz yıl kalmış ve buradaki hayat tarzına dair geniş bilgi veren yazılar yazmıştır. 1544'ten sonra Đurđević'in yazıları defalarca basılmış ve

Kiliseye çevrilmiş olan Draniş Camii'nin XX. yüzyıl ortalarına çekilen bir fotoğrafı (Ayverdi, rs. 162)

HİRVATİSTAN

Avrupa'da uzun süre kaynak olarak kullanılmıştır. Antun Verančić ise Anadolu'yu ilgilileyen ve 1553'te Ankara'daki kitapları (Monumentum Ancyrantum) kopye eden bir diplomat seyyahtır. Diğer seyyahlar da Bosna ve Hırvatistan'ın bir bölümünü hâkimiyetleri altında bulunduran Osmanlılar'ın buradaki idarelerine dair raporlar tutmuşlardır. Orta Tuna civarını 1620'lerde gezen Cizvit Bartol Kašić, Osmanlı idarî sistemi hakkında olumlu izlenimler edindiği gibi bölgede tanıştığı müslümanlarla da dostça ilişkiler kurmuştu.

Türkçe'nin Hırvatlar üzerindeki etkisi gayet açıktır. Bugün de halk arasında kullanılan Türkçe kelimeler resmî yazı diline nisbetle hayli fazladır (B. Klaić, tür.yer.). Hırvatlar, Türkler ve Boşnaklar aralarında iletişim kurabilmek için kendilerine has bir Türkçe geliştirmişlerdir. Bu Türkçe'nin yapısında ve telaffuzunda Güney Slavcası'nın etkili olduğu görül-mektedir. Dubrovnikli şair Stjepan Đurđević (ö. 1632) bu tür Türkçe ile "Der- viş" ve "Memişah" adlı iki şiir yazmıştır.

Mimari eserlerden yalnızca birkaçı çok kötü bir durumda bugüne ulaşabilmiş- tir. Bunlar arasında Đakovo'da (Cakovo) ve Drniš'te (Dirniş) birer cami, Ilok'ta bir türbe ve bir hamam, Dalmaçya yakınla- rındaki Vrana'da bir han zikredilebilir. Zagreb'deki tarih müzesinde sınır boyla- rındaki kalelerden getirilmiş bazı taş ki- tâbelerden başka Zagreb Devlet Arşivi'n- de de İslâmî konularda yazılmış eserler- den oluşan iki değerli koleksiyon mevcut- tur. Din muhtevalı olan bu kitapların sat- nat yönünden en değerlisi, XVI. yüzyıla ait olup muhtemelen Bosna'da yazılmış bulunan Şâhnâme'dir. Müslüman olmuş Hırvatlar'dan birçoğu Osmanlı Devleti'n-

de önemli görevlerde bulunmuştur. Bun- lardan en tanınmış olanları Sadrazam Rüstem Paşa ile Siyavuş Paşa'dır.

BİBLİYOGRAFYA :

İdrisi, *Géographie d'Édrisi* (nşr. P. A. Jaubert), Paris 1840, II, 266, 268-269; V. Klaić, *Povjest Hrvata*, Zagreb 1899-1920, I-VI, tür.yer.; Erol Tümtekin, *Ağır Demir Sanayii ve Türkiye'deki Durumu*, İstanbul 1954, s. 199; *Historija naroda Jugoslavije* (ed. B. Đurđev v.dğr.), Zagreb 1959, II, 205-290, 401-476, 622-657, 684-762, 998-1117, 1211-1251; Rikard Lang – Milan Mesarić, "Planification économique en Yougoslavie", *Problèmes du développement économique dans les pays méditerranéens (Actes du colloque international de Naples, 28 Oct.-2 Nov. 1962)*, Paris-La Haye 1963, s. 225-266; B. Klaić, *Rječnik Stranih Riječi*, Zagreb 1978, tür.yer.; Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mi-mârî Eserleri II*, bk. İndeks, rs. 162; *Društveni razvoj u Hrvatskoj* (ed. M. Gross), Zagreb 1981, tür.yer.; H. Šabanović, *Bosanski pašaluk*, Sara- jevo 1982, s. 58-69, 73-76, 86-87, 176, 194, 205-212, 215, 217-227; *Vojna Krajina* (ed. D. Pavličević), Zagreb 1984; Nazmiye Özgüç, *Tu- rizm Coğrafyası*, İstanbul 1984, s. 211; Selami Gözenç, *Avrupa Ülkeler Coğrafyası I: Akdeniz Avrupası ve Balkan Ülkeleri*, İstanbul 1985, s. 138, 139; M. Ždralović, *Bosansko-hercegovač- ki prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, Sarajevo 1988, I-II, bk. İndeks; Nenad Moaçanın, "Slavonija pod turskom vlašću", *V. Znanstveni Sabor Slavonije i Baranje*, Osijek 1991, s. 67-76; a.mlf., "Les Croates et l'empire otto- man : quelques reflexions sur leurs rapports", *RMM*, sy. 66 (1992), s. 135-138; T. Macan, *A Short History of Croatia*, Zagreb 1992, tür.yer.; L. Antić v.dğr., *A Concise Atlas of the Republic of Croatia and of the Republic of Bosnia and Hercegovina*, Zagreb 1993, tür.yer.; *Sisačka bitka 1593* (ed. I. Goldstein – M. Kruhek), Zagreb 1994, tür.yer.; "Hrvati", *Hrvatski Leksikon*, Zagreb 1996, I, 453-462, 465; Alica Wertheimer Baletić v.dğr., "Hrvatska", a.e., I, 462-468; Y. Chataigneau – Jules Sion, "La Yougoslavie", *Géographie universelle*, VII, Paris 1934, s. 410-476; Bogo Grafenauer v.dğr., "Hrvati", *Encik- lopedija Jugoslavije*, Zagreb 1960, IV, 37-121; Franjo Tudman v.dğr., "Hrvatska", a.e., IV, 124-278.

 NENAD MOAÇANIN

HIRZ

(الحرز)

Mali koruma veya saklamaya yarayan ev, dükkân, kasa gibi kapalı mekânları ifade eden fıkıh terimi (bk. HIRSIZLIK).

HIRZÜ'İ-EMÂNÎ

(bk. eŞ-ŞÂTİBİYYE).

HISİM ALİ ÇELEBİ

(bk. ALİ ÇELEBİ, Hısım).

HISN

(bk. KALE).

HISNIKEYFÂ

(bk. HASANKEYF).

HISNİMANSÛR

(bk. ADIYAMAN).

HISNİZİYÂD

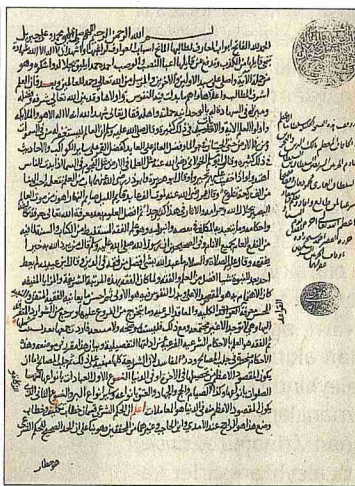
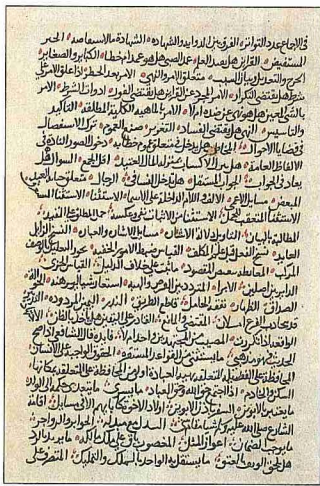
(bk. HARPÜT).

HISNÎ

(الحصنى)

Takyyüddîn Ebü Bekr b. Muhammed b. Abdilmü'min el-Hüseynî el-Hisnî (ö. 829/1426)

Şâfiî fakihi.

752'de (1351) Havran'ın Hisn köyünde doğdu. Soyu Hz. Ali'ye kadar uzanır. Şam'da yetişen Hisnî Şehâbeddin Ahmed b. Sâlih ez-Zührî, Şemseddin Muhammed b. Süleyman es-Sarhadî, Şerefeddin İsa b. Osman el-Gazzî gibi âlimlerden ders aldı. Şâfiî fıkında devrinin otoritelerinden biri oldu. Ayrıca Hanefî fıkına da bu mezhebin temel kaynaklarından *el-Hidâye*'yi şerhedecek kadar hâkim olduğu bilinmektedir. Tasavvuf ilmiyle de ilgisi bulunan Hisnî akide yönünden mutaas- sıp bir Eş'arî idi. Takyyüddin İbn Teymiyye'ye karşı takındığı, onu tekfir etme de- recesine varan olumsuz tutumu Şam hal- kı arasında bazı huzursuzlukların çıkma-

Hisnî'nin *Şerhu't-Tenbih* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 1210)